

Úvod do práva dědického.

Napsal prof. dr. *Emanuel Tilsch.*

Non dispono, non propono, expono.

I. Princip zachování hodnot.

Právem dědickým rozumíme souhrn pravidel, kterými se řídí přechod majetkových poměrů zemřelého jednotlivce na subjekty jiné. Předpokládá se tedy hospodářský a právní pořádek, založený na institutu soukromého vlastnictví.

1. V nejprimitivnějších dobách nalézáme soukromé vlastnictví pouze na věcech movitých, na nástrojích, zbraních; vlastnictví na nemovitostech z počátku bylo vůbec neznámo a později vyvíjelo se jako kolektivní.¹⁾ Naskytala se tedy pouze otázka, co státi se má s oněmi movitými věcmi, jimiž zemřelý byl vládl.

Odpověď na tuto první otázku není všude stejná, společné má jen to, že v oněch dobách není pravidel pro přechod; v tom sluší theorii přirozeného práva dáti za pravdu, avšak další tvrzení její, že smrtí majitelovou věcí jeho stávají se res nullius a podléhají volné okupaci,²⁾ jest při nejmenším jednostranné. Jest sice pravda,

¹⁾ *Laveleye*, De la propriété et de ses formes primitives (Paris 1874); *Lippert*, Die Kulturgeschichte in einzelnen Hauptstücken (v Lipsku a Praze 1886) II. str. 92 a násl.; *Arnold*, Deutsche Urzeit (Gotha 1881) str. 383: Bei allen Völkern ist das Mobilien- oder Capitaleigenthum älter als das Grundeigenthum . . . str. 384: Ein Grundeigenthum war zur Zeit Caesars noch gar nicht vorhanden und zur Zeit des Tacitus erst in der Entstehung begriffen. Es wird erst möglich, wenn ein Volk zur Ansässigkeit übergeht . . .

²⁾ *Zeiller*, Natürliches Privatrecht, Vídeň 1802, § 140 a násl.; *Lossius*, Philosoph. Reallexicon (Erfurt 1804) čl. Erbrecht, str. 186: . . . es gehört eine Sache nach dem Tode ihres Eigenthümers niemanden . . .

že u některých primitivních národů se tak děje,³⁾ ale celkem jsou to zjevy řidší. Pravidelně na nízkém stupni kultury mrtvý dosud považován jest za majitele věcí zanechaných, jenž by pomstou stíhal každého, kdo by se jich dotkl. Proto uchovávají se věci ty, uchovávají-li se vůbec, jen jako předměty kultu, s kterými duch zemřelého dosud je spojen, stávají se *res extra commercium*, anebo nejčastěji pochovávají neb spalují se spolu s tělem zemřelého.⁴⁾ V obou případech přicházejí věci pro příští generaci na zmar. Dokud tento stav trvá, schází jedna ze základních myšlenek práva dědického, myšlenka zachování hodnot pro příští generace.

Zbytky oněch starých názorů zasahují ještě do pozdějších dob kulturních, jak o tom svědčí zvyky pochovávání neb spalování zbroje, šperků, koně, otroků i ženy zemřelého.⁵⁾

Postupem času vítězí střízlivost nad pietou, věci se zachovávají, přechod tvoří různé odkupování věcí mrtvým,⁶⁾ až i to stane se zbytečnou formalitou a názor: svět patří živým opanuje docela. Nastává otázka: co s věcmi? komu patří?, otázka práva dědického.

2. Na rozdíl od movitostí, u nemovitostí zásada zachování hodnot platila od počátku, kdy stopy právního vládnutí jimi se objevovaly. Prvotní vlastnictví na nemovitostech nebylo, jak již řečeno, individuální, nýbrž kolektivní, příslušelo většímu celku, obci,

³⁾ Na př. u některých kmenů severo-amer., *Lippert* l. c. str. 96.: ... so hat sich bei Eskimos und Nordindianern die »jüngere« Sitte gebildet, dass die gesammte Trauergemeinde über das hinterlassene Vermögen des Verbliebenen plündernd herfällt und alles zerstreut . .

⁴⁾ *Bernhöft* v *Handwörterbuch der Staatswissenschaften* hg. v. Conrad etc. (Jena 1900), čl. Erbrecht, str. 671.; *Lippert* l. c.; dokladů pro tento způsob nakládání s věcmi zemřelého jest velice mnoho, místo mnohých na př. *Schmidt*, *Das Recht der tropischen Naturvölker Südamerikas* (Zt. f. vergleich. Rechtswiss. XIII. 1899) str. 302: Die Erbfolge kommt kaum in Betracht, da die wenigen Objecte, welche überhaupt Gegenstände des Individualeigenthums sind, meist dem Todten für's Jenseits bestimmt werden, indem man sie verbrennt oder mit dem Leichnam vergräbt; další doklady: *Post*, *Grundriss der ethnologischen Jurisprudenz* 1895 II. str. 173.

⁵⁾ *Lippert* l. c.; *Post* l. c.

⁶⁾ Místo věcí dává se mrtvému peníz, často do úst; místo otroků a ženy spalují se slaměné loutky, atd. *Lippert* l. c. str. 99., srv. *Kohler*, *Indisches Gewohnheitsrecht* (Zt. f. vergl. Rw. VIII. 1889), str. 93.

rodině.⁷⁾ Po úmrtí jednoho člena, pozůstalí členové vládli dále společným majetkem a protože vláda nebyla pojímána individuálně, nebylo ani z důvodu piety příčiny k zničení neb opustění věci.

Když pak s přechodem od hospodářství extensivního k intenzivnímu vyvinulo se vlastnictví individuální,⁸⁾ stalo se to jednak v dobách pokročilejší kultury, kdy nálada mythologická byla již seslabena, jednak věci nemovité nikdy nemohly býti považovány za spojeny tak úzce se zemřelým, jako věci movité, kterými pohyboval, kterým jaksi život dodával, quae sequuntur personam domini. Přirozený tedy rozdíl mezi věcmi movitými a nemovitými vedl již sám sebou k tomu, že tyto zůstaly zachovány pro příští generace.

3. Vývojem obchodu i relace obligační nabývají hodnoty samostatné, aktivní stránka jich stává se tak zvanou věcí nehmotnou. Princip zachování hodnot má tu význam dalekosáhlý, neboť tu nejde jen o hodnoty zůstavitelem pro sebe získané, nýbrž i o hodnoty náležející jiným, kteří by je ztratili, kdyby úmrtím zavázaného obligace prostě pominuly.⁹⁾

Konečně aplikován princip zachování hodnot i na nové útvary absolutního panství právního: na právo autorské, patentní, a lze jej aplikovati na celé hospodářské komplexy: závody průmyslové neb

⁷⁾ *Laveleye* v uvedeném spise (De la propriété), zejm. kapitoly: Les communautés de villages en Russie (Mir), La Marke germanique, L'âge d'or et la propriété collective dans l'antiquité, Les communautés de famille succèdent aux communautés de village. Zbytky takového zařízení zachovaly se až do našich dob ve slovanských zádruhách, *Kadlec*, Rodinný nedíl čili zádruha 1898; *Wocel*, O staročeském dědickém právu, 1861, str. 477: . . . po smrti otce neb starosty rodina zůstala ve společném držení statku svého. Nebylť zemřelý starosta majitelem, nýbrž pouze správcem rodinného jmění, pročez na dědictví a nápad ve smyslu římském a německém mysliti nelze.

⁸⁾ *Rau-Wagner*, Lehrb. d. pol. Oecon. 1876 I, str. 433 (před § 254): der nothgedrungene Übergang von extensivem Landwirtschaftsbetrieb zu immer intensiverem, bei vermehrter Bevölkerung führt . . . zu Privateigenthum am Boden; *Laveleye*, Le socialisme contemporain (Bruxelles 1881) str. 404: à mesure que le mode d'exploitation se perfectionne, devient plus »intensif« . . . la propriété privée s'étend successivement jusqu'à faire disparaître même entièrement les communaux.

⁹⁾ Srv. *Krainz*, Syst. d. öst. allg. Privatsrechts 1900 II., § 480: das Interesse der allfälligen Gläubiger des Verstorbenen, welche, wenn sein Vermögen durch seinen Tod als verschwindend angesehen würde, nicht nur um ihren Schuldner, sondern auch um die Mittel ihrer Befriedigung kommen würden.

obchodní, zejména s firmou. Jest otázkou legislativní politiky, pokud zákonodárství podporovati má zachování těchto hodnot podobně, jak dále se neb děje předpisy o nedělitelnosti hospodářství zemědělských.¹⁰⁾ Objekty takové oduševňují se jaksí v myšlenkách (esprit de suite při závodech) a stávají se trvalými naproti měnlivým osobám majitelů.¹¹⁾

4. Principem zachování hodnot manifestuje se jednota lidstva, solidarita generací po sobě jdoucích; jím umožňuje se pokračování na dosažené výši kulturní,¹²⁾ jím zajišťuje se kontinuita a tím pořádek právního a hospodářského obchodu,¹³⁾ jím ulehčuje se sledování cílů sahajících přes více generací.¹⁴⁾

Ač jisto jest, že vítězství tohoto principu jen seslabením prvotní pietety se událo, přece sluší uvážiti, že i náhledy o pietě se mění a že i v tom shledati možno pietu, že statky zemřelého se zachovají a v cílech zůstavitelem sledovaných se pokračuje.

II. Princip přechodu do individuálního vlastnictví.

1. Jako celé právo majetkové, tak i právo dědické zbudováno jest na základě individualistickém. Soukromé vlastnictví na straně

¹⁰⁾ Srv. motivy k *Huberovu* návrhu švýc. obč. zák. 1901, str. 5.

¹¹⁾ Srv. *Unger*, öst. Erbrecht, str. 1: Andere Personen treten in die leer gewordene Stelle und füllen die durch den Tod entstandene Lücke wieder aus. So sind die rechtlichen Mächte das Dauernde und Wesentliche, die Personen dagegen das Wechselnde und Zufällige; *Friedrichs*, japan. Erbrecht (Zt. f. vergl. Rw. X. 1892), str. 373: Hausstand und Erhaltung desselben als Hauptsache, Personen nur Mittel, die Frage ist nicht: Wo bleibt das Vermögen? sondern: Wer setzt das Amt des Verstorbenen fort?

¹²⁾ Srv. *Förster-Eccius*, Preussisches Privatrecht, Berlin 1897 IV., § 243, str. 287: Das Erbrecht . . . beruht auf dem Bedürfnis dafür, dass . . . das Erworbene den aufeinander folgenden Geschlechtern erhalten bleibe und mit den Ergebnissen der menschlichen Arbeit auch die fortschreitende Bildung des Geschlechtes gewahrt bleibe und nicht in ihren Erfolgen immer wieder unterbrochen und auf den Anfang zurückgeworfen werde; *Neukamp* v *Elsterev* Wörterb. d. Volkswirtschaft, Jena 1898, str. 657

¹³⁾ Srv. svrchu pozn. 9; *Scheel* v Handwörterbuch der Staatswiss. 1900, str. 666: die ordnungsmässige Abwicklung der Geschäfte des Erblassers zu ermöglichen; *Till*, Prawo prywatne austr. 1904 VI., str. 3., p. 1.

¹⁴⁾ *Bruder* ve svém Staatslex. 1892 (Herder, Freiburg i. B.), str. 688: für zahlreiche Zwecke sind auf Generationen berechnete Rechtsverhältnisse nöthig.

zůstavitelově, jak již bylo řečeno, se předpokládá. Veškeré útoky proti institutu soukromého vlastnictví tím samým postihují i právo dědické, nikoli však naopak. Lze totiž s principiálním zachováním individualistického pořádku mysliti si kollektivistické právo dědické tím způsobem, že by ze způsobů nabývání vlastnictví jen dědické právo se vyloučilo, ostatní však způsoby nabývací se ponechaly. K takovému stavu věcí směřují návrhy různých sociálních politiků, zejm. socialistických,¹⁾ dle kterých jmění zemřelého připadnouti by mělo vždy celku veřejnoprávnímu, obci neb státu, kterýž by tedy byl jediným všeobecným dědicem a kterémuž po případě by bylo uloženo, naložiti jistým způsobem (všeoužitečným) zděděným jměním. Vezme-li se ovšem princip svrchu vytčený již do pojmu práva dědického, dlužno návrhy takové nazvati návrhy na zrušení práva dědického.

2. Oporu pro tyto návrhy poskytují jednak rozumové úvahy o tom, že individualistickou úpravou práva dědického podporuje se hromadění bohatství v jedněch rukou a tím se zvyšuje nerovnost hospodářská a znesnadňuje nabývání jmění osobami nemajetnými, jednak citový důvod antipatičnosti nabytí jmění bez práce.²⁾ Zřetel obrácen tu jest, jak vidno, hlavně k osobě dědicově, ke generacím budoucím.

Obranci individualistického práva dědického naproti tomu

---

¹⁾ Srv. *Baron*, Angriffe auf das Erbrecht, Berlin 1877, str. 11; *Laveleye* l. c. (Socialisme) str. 414; *Menger*, Das bürgerl. Recht u. die besitzlosen Volksklassen, Tübingen 1904, str. 229; *Fidao*, Le droit des humbles, Paris 1904 str. 134: . . . les Saint-Simoniens . . . demandent l'abolition de tous les privilèges de la naissance sans exception et par conséquent la destruction de l'héritage, celui qui les comprend tous aujourd'hui . . . (ils) ne portent atteinte à la constitution de la propriété qu'en tant qu'elle consacre le privilège impie de l'oisiveté . . . ; *Förster-Eccius* l. c. str. 288: Wohl lässt sich eine Gemeinschaft denken, die ihren Gliedern zumuthen könnte, das, was der Einzelne besessen hat, beim Ausscheiden aus dem Leben der Gemeinschaft zu überlassen.

²⁾ Srv. *Menger* l. c. str. 214: Das Erbrecht ist eine aristokratische Einrichtung . . . Die besitzlosen Klassen haben an dem Erbrechte nur insofern ein mittelbares Interesse, dass jede Erbfolgeordnung, welche die Anhäufung von Reichthümern in den Händen Weniger begünstigt, die Zahl der Besitzlosen vermehrt . . . *Baron* l. c. str. 24: Die St. Simonisten erklärten, dass niemand ein Vermögen haben solle, dessen er sich nicht durch Fähigkeit und Arbeitsamkeit würdig gezeigt habe etc.; *Fidao* l. c.

hledíce spíše k osobě zůstavitelově, ke generaci přítomné, uvádějí rozumově, že vědomí, že statky po smrti případnou osobám zůstaviteli blízkým, nabádá jej k produktivní činnosti, k spořivosti, kdežto opáčné upravení svádělo by k lehkomyšlnosti a neracionální konsumpci všech statků za živa (après nous le déluge) dále citově, že možností zanechání jmění podporuje se starostlivost o rodinu a posiluje takto altruistické cítění vůbec.³⁾

3. O sprostředkování mezi oběma názory usilují jisté návrhy, dle kterých individuální sukcesse má býti ne úplně zrušena, nýbrž jen obmezena.

Osobně by bylo lze zúžití individuální sukcessi, obmezí-li se počet osob povolanych ze zákona ve prospěch státu neb obce anebo nepřipustí-li se sukcessivní delace;⁴⁾ věcně kvalitativně, připustilo-li by se jen individuální dědění statků určených k užívání, ne prostředků výrobních, anebo jen movitostí a ne nemovitostí;⁵⁾ věcně kvantitativně, určila-li by se buď maximalní suma, která smí připadnouti jednotlivé osobě z titulu dědického⁶⁾ aneb povolal-li by se stát konkurentně k jisté kvotě; posléz řečeného účinku lze dosáti i přiměřenou daní dědickou.⁷⁾

³⁾ Srv. *Franck*, Philosophie du droit civil, Paris 1886: . . . l'hérédité abolie, quel changement . . . on ne travaillera que pour soi, tout ce qu'on aura amassé, on voudra le dépenser . . . l'égoïsme une fois déchaîné etc. . . *Kleinwächter* v Schönbergově Handb. d. pol. Oecon. Tübingen 1896 I., str. 251: Sporn zur Arbeit, Hebung der productiven Thätigkeit . . .; *Laveleye*, Socialisme, str. 414: stimulant à l'accroissement de la richesse, (autrement) la production sera moindre et la formation du capital nulle.

⁴⁾ Návrh švýc. obč. zák. z r. 1900 obmezuje zákonné právo dědické na třetí parentelu (§ 487: Mit dem Stamme der Grosseltern hört die Erbberechtigung der Blutsverwandten auf), není-li tu manžela, má připadnouti pozůstalost kantonu neb obci, kterou právo kantonální určí.

⁵⁾ *Bruder* l. c. str. 715: nur Genussmittel, nicht Erwerbsmittel. V příčině nemovitosti *Spencer*, Social Statics, ch. IX. (cit. u *Laveleye*, propr. str. 377): le droit collectif d'hérédité foncière est conforme au développement du plus haut degré de civilisation, l'équité commande rigoureusement que cela s'accomplisse; k tomu připojuje *Laveleye*: L'avenir entrevue ne ferait ainsi que reproduire le passé; podobně jak *Spencer* i (tamtéž excerptovaný) *Huet*, Le règne social du christianisme, ch. V., l. III.: La succession constituée socialement reproduirait ainsi, à chaque génération, la fraternité du partage primitif.

⁶⁾ Takovýto modus navrhoval na př. *Ť. St. Mill* (*Baron* l. c. str. 24).

⁷⁾ Srv. motivy k návrhu švýc. obč. zák. II., str. 15.; *Bernhöft*, Reform des Erbrechts 1894, str. 80; *Kleinwächter*, l. c. str. 251.

V rakouském právu dědickém panuje úplně princip individualistický, fisku případně pozůstalost teprve v poslední řadě a jen jako odúmrtí.

III. Princip volnosti zůstavitelovy ve volbě dědice.

1. Máme-li určeno, že hodnoty, jež tvořily jmění zemřelého, mají zůstat zachovány a že přejítí mají opět na jednotlivce, nastává otázka, kdo jsou tito noví jednotlivci. Právo neponechává předměty ony všem jednotlivcům k volné okupaci,¹⁾ nýbrž stanoví pravidla, dle kterých osoby ty se určují. Dokud není takových pravidel, není práva dědického.

Dva principy historicky tu stojí proti sobě: starší, jež vyjádřiti možno paroemií: *Solus deus facere potest heredem, non homo,*²⁾ a mladší, jež formulován jest větou dvanácti tabulí: *Uti legassit suae rei ita jus esto.*³⁾

V primitivnějších dobách, při stejnoměrném způsobu života panuje princip nevyhnutelné zákonné posloupnosti členů rodiny, zbytek to rodinného spoluvlastnictví, testament jest neznám.⁴⁾ Pozdějším dobám s rozmanitějším životem přiměřenější jest princip druhý, princip volnosti testování. U Římanů, jak svědčí citát z dvanácti tabulí, vyvinul se velice brzo,⁵⁾ avšak že i tu předcházelo

¹⁾ Srv. svrchu I., při pozn. 2, 3.

²⁾ *Förster-Eccius* l. c. str. 294. Jiná paroemie téhož smyslu jest: *Der Erbe wird geboren, nicht gekoren, Till,* l. c. str. 4, p. 1.

³⁾ *Fr.* 120 D de verb. signif. 50, 16; princ. I. de lege Falcidia 2, 22.

⁴⁾ *Tacitus*, *Germania* c. 20: *heredes tamen successoresque sui cuique liberi, et nullum testamentum; Post,* l. c. str. 197; *Lubbock,* l. c. str. 386: *auf den tieferen Culturstufen gab es keine Testamente; Bernhöft, Reform des Erbrechts 1894,* str. 25: . . . *das Erbrecht der ersten Civilisationsstufen . . . kommt nur Familiengenossen zu. Gerber, Syst. d. deutschen Priv., R. 1891 § 248 str. 423; Jireček, Slovanské právo I., § 28; Rapaport, der Talmud und sein Recht (Zt. f. vergl. Rw. XIV. 1900) str. 33.*

⁵⁾ Že by testament byla vymoženost, kterou Římané do světa přinesli, takže žádný národ před nimi ho neměl a všichni pozdější jej mají od nich jak tvrdí *Bruns* v *Holtendorffově encyklopaedii 1882, IV. vyd., str. 514, § 90* nelze přiznati. Viz *Post* l. c.; *Bernhöft* l. c. str. 27: *Das Bedürfnis, Verfügungen über den Nachlass zu ermöglichen, hat sich auf höheren Culturstufen bei fast allen Völkern geltend gemacht. V Athenách zaveden byl testament (pro osoby bezdětné) Solonem, Lubbock* l. c. U mnohých národů tvořila ad opce přechod k testamentu, *Post,* l. c., *Bernhöft,* l. c., *Friedrichs,* l. c.

starší období, s principem opáčním, vychází ze starých forem testamentu in comitiis calatis, in procinctu.⁶⁾ V systému, v němž panuje princip volnosti testování, stává se zákonné právo dědické pouze subsidiárním.

Národové evropští, recipovavše ve středověku a novověku právo římské, převzali s ním i princip volnosti testování, ač dříve řídili se principem opáčním. Rozdíl však zůstal v cenění těchto dvou způsobů sukcese; kdežto Římané považovali za morální povinnost každého, aby práva testovacího skutečně užil,⁷⁾ bylo i po recepci a jest po většině dosud smyšlení nynějších národů evropských spíše vyjádřeno německým příslovím: Wer will wohl und selig sterben, lässt sein Gut den rechten Erben;⁸⁾ pravými dědici pak jsou dědicové zákonní.⁹⁾

2. S různých stanovisek různé námitky lze pronést proti principu volnosti testování. Se stanoviska t. zv. práva přirozeného pochází doktrinářská námitka, že přiznává se tu moc vůli již neexistující, protože se subjektem zanikla i vůle i moc jeho nad jměním.¹⁰⁾ Na to lze stejně doktrinářsky odpovědět, že volnost

⁶⁾ *Gaius*, Instit. II. 101; § 1 Inst. de test. ord. 2, 10; *Montesquieu*, *Esprit des Lois*, kn. XXVII. (něm. překl. Ellissenův 1848, str. 43): die Testamente (waren) eigentlich ein in der Volksversammlung gegebenes Gesetz; *Zoll*, *Röm. u. heut. Intestaterbrecht* (v *Grünhutově čas. XVII*, 1890) str. 499; *Holland*, *Jurisprudence*, Oxford 1900, str. 153.

⁷⁾ *Bernhöft*, l. c., str. 29: Nach römischer Anschauung soll der Testator testieren, er erfüllt dadurch eine unabweisliche Pflicht. Es ist eine Schande, wenn er kein Testament hinterlässt oder wenn das hinterlassene Testament nicht zur Geltung kommt; *Zeiller*, *Vortrag zur Einführung in das bürg. Gb.* (Ofner, Protok. II.) str. 484: Die Römer hielten es für eine Schande ohne Testament zu verscheiden; *Juvenal*, *Sat I.*, v. 144 (mluvě o obžerství): Hinc subitae mortes atque intestata senectus.

⁸⁾ *Pfaff-Hofmann*, *Excuse II.*, str. 1.

⁹⁾ Ve francouzském právu jen dědic zákonný jest »héritier«, dědic testamentární je jen »légataire« universel neb à titre universel, *Code civ.*, čl. 724, 1003, 1010); podobně v anglickém právu rezervováno jest označení »heir« zákonnému dědici (nemovitostí), dědici testamentárnímu říká se »executor« (*Holland*, l. c. str. 155; *Holmes*, *Common Law*, London 1882, str. 335).

¹⁰⁾ *Lossius*, l. c. (pokračování citátu v pozn. 2 svrchu): und über den Tod hinaus kann niemand über sein Eigenthum disponieren, weil er alsdann keins mehr hat; srv. *Unger*, l. c. str. 3, p. 2: das Eigenthümliche besteht nur darin, dass »der ehemalige Wille eines jetzt Willenlosen« (Ihering, *Geist des röm. R. I.*, S. 139) . . . berücksichtigt wird; *Förster-Eccius*, l. c., str. 294.

pořizovací je jen konsekvencí soukromého vlastnictví, dle kterého vlastník věc i na vždy zničit může.¹¹⁾

Se stanoviska ethického možno namítati, že ve volnosti testování jeví se tendence, neb spatřiti dlužno alespoň symptom, rozkladu rodinného života, že dává se průchod eventuální bezohlednosti zůstavitelově a porušuje takto mír mezi generacemi po sobě jdoucími.¹²⁾ Zcela naopak zase někteří v odnětí volnosti pořizovací vidí zárodek společenské desorganisaace pro zeslabení autority hlavy rodiny.¹³⁾

S politického a národohospodářského stanoviska namítá se proti volnosti pořizovací, že přílišná volnost jedné osoby škodí volnosti ostatních, že umožňuje se jí ve prospěch generací zaniklých vázanost generací pozdějších, jichž potřeby posuzují se takto z hlediska minulosti; mimo to, že podporuje se volností pořizovací hromadění majetku v jedné ruce. Z těchto důvodů zejména v zákonodárství francouzské revoluce bylo bojováno proti testamentům.¹⁴⁾ Naproti tomu nelze zneuznati, že zůstaviteli samotnému zpravidla

¹¹⁾ *Scheel*, l. c., str. 669: entspricht dem Princip des Sondereigenthums, ideelle Consequenz . . .; *Bruder*, l. c., str. 692; *Pfaff-Hofman*, Excursus II., str. 3; *Bruns*, Über Testierfreiheit u. Pflichttheil (Zt. f. vergl. Rev. II., 1880) str. 167.

¹²⁾ *Srv. Bernhöft*, l. c., (H. W. d. St. W.) str. 671: Rückbildung der Familienverbände; *Hachenburg*: Entw. d. ung. Erbr. (Zt. f. vergl. R. IX, 1891) str. 177: Verschwinden des Familieneinflusses . . . Eindringen der Testierfreiheit; Motivы k návrhu švýc. obč. zák. (1901, str. 4) kladou veliký důraz na to, že právo dědické má zajistiti mír mezi generacemi (Sicherheit des Friedens im Verhältnis der sich folgenden Geschlechter untereinander).

¹³⁾ *Le Play* (dle Laveleye, *Socialisme cont.*, str. 415): . . . la réserve (= část jmění vyňatá z volnosti test.), cause de la désorganisation sociale, ruine l'autorité paternelle; *srv. Colin*, *Le droit de succession dans le Code civil* (Livres des Centenaire, sv. I., Paris 1904) str. 312: ceux qui, plus moralistes que jurisconsultes, cherchent dans une liberté testamentaire plus étendue un moyen de restaurer l'autorité paternelle . . .

¹⁴⁾ *Sagnac*, *La législation civile de la Révolution française*, Paris 1899, str. 220: Les inégalités légales sont abolies, mais la volonté peut toujours détruire l'oeuvre de la loi . . . après le système féodal, reste à éliminer le romain . . . détruire le testament, str. 222: L'inégalité des partages . . . la concentration des fortunes qui en est la suite tend a rétablir l'inégalité des droits . . .; *Colin*, l. c. str. 307: Les dispositions qui assurent l'égalité des cohéritiers, à l'encontre de tout privilège légal ou »volontaire«, sont la partie proprement politique de notre régime successoral; *srv. Menger*, l. c., str. 216., *Bruns*, l. c., str. 172, a dole IV. p. 18.

lze přisouditi nejlepší znalost, jak jměním jeho sluší nakládati a kdo jest způsobilý nejpřiměřeněji s ním hospodařiti a že takto lépe lze upravití komplikované poměry majetkové ve smyslu principu zachování hodnot, než-li schematickou zákonnou posloupností¹⁵⁾

3. Princip volnosti pořizovací nebývá proveden naprosto. Přílišnému vázání příštích generací a bezohlednosti testatorově proti osobám mu blízkým čelí se jednak obmezením platnosti vůle jeho na obmezený počet generací (srv. § 612 obč. z.), jednak institucí nepominutelných dědiců. Touto proráží druhý princip, princip vázanosti zůstavitelovy. Průlom ten vyskytuje se ve dvou formách. Francouzské právo připouští, jsou-li tu descendentí nebo ascendentí, testament jen v příčině určitých hmot (portion disponible), kdežto ostatní část (réserve) rezervována jest zákonným dědicům.¹⁶⁾ V právu rakouském jen u marnotratníka zachován jest tento způsob (§ 568 obč. z.), jinak přidržuje se systému t. zv. materiálního práva nepominutelných dědiců, dle něhož těmto přísluší jen (zůstavitelem nevyučitelný) nárok na vyplacení jisté sumy z pozůstalosti a nikoli nárok na postavení dědice. V anglickém právu jest institut nepominutelných dědiců vůbec neznám.¹⁷⁾

4. Dosud přihlíženo bylo jen k případům určení dědice zůstavitelem samým anebo zákonem, protože jen tyto dva systémy principiálně se vyskytují. Myslitelno však by bylo i určení dědice osobou třetí neb sdružením osob na př. radou rodinnou neb státem od případu k případu. Sem spadají návrhy, aby veškerá dědictví státem rozdělena byla, po případě bez ohledu na příbuzenství, buď za odměnu nejzasloužilejším anebo těm, kdož by byli nejschopnějšími užiti jich v zájmu národohospodářském.¹⁸⁾ Stopy této my-

¹⁵⁾ Motivy k švýc. návrhu II., str. 4; *Scheel*, l. c., str. 670: Je verwickelter die wirthschaftlichen Verhältnisse, desto nöthiger . . . Testierfreiheit; *Le Play*, l. c. (La réforme sociale 1864) pokračuje: (la réserve) enlève l'esprit de suite aux entreprises industrielles, impose le morcellement des terres . . . . Srv. *Bruns*, l. c., str. 190.

¹⁶⁾ Čl. 913 a násl. Code civ. Jest to zbytek législace revoluční, srv. pozn. 14.

¹⁷⁾ *Blackstone*, Commentaries on the Laws of England (Lewis's edit. 1900) b. II., ch. 23 a 32, zejm. str. 493; *Neukamp*, l. c., str. 656; *Bruns*, l. c., str. 169.

¹⁸⁾ Srv. *Baron*, l. c., str. 14; *Bruder*, l. c., str. 715. T. zv. »dědické právo dle zásluh« navrhol ze Saint-Simonistů zejména Bazard.

šlenky (stanovení nástupce osobou jinou od případu k případu) objevují se ve starších zákonech o nedělitelnosti statků.¹⁹⁾

V obecném právu rakouském jest určení dědice osobou jinou než zůstavitelem vyloučeno (§ 564 obč. z.).

IV. Princip rovnosti a princip universální sukcesse.

1. Společnost skládá se z různých vrstev s různými názory a zájmy. Právo dědické k těmto rozdílům nehledí, ač právě v jeho oboru kontrasty názorů i zájmů jsou zvláště značné,¹⁾ ono jest stejně upraveno, ať zůstavitel jest jakéhokoli společenského postavení.²⁾ Avšak nejenom v příčině osoby zůstavitelovy, i v příčině osob dědiců panuje rovnost. Jednak dědic, ať jakýmkoli způsobem jest povolán, ze zákona, z testamentu, ze smlouvy, vždy má stejné právní postavení,³⁾ jednak mezi zákonnými dědici není žádné rozdílnosti práv založené na rozdílnosti pohlaví neb stáří — zejména není privilejí maskulinity a prvorozenství.⁴⁾

¹⁹⁾ Pat. ze dne 26. května 1791 (Rothova sb. 1800 II. str. 422): ...soll... das Bauerngut allzeit dem ältesten Sohne, »wenn die Grundobrigkeit gegen denselben keine gegründete Einwendung hat«, sonst aber dem nächsten atd. Takové ustanovení nalézá se též v dv. d. ze dne 9. října 1795 č. 258, sb. z. s. § 3 (platícím dosud v sev. Tirolsku); zda-li resp. které dítě má sukcedovat v statek, určuje tu někdy soud, někdy politický úřad.

¹⁾ Srv. *Menger*, l. c., str. 914; rozeznává aristokratický system nuceného sjednocení dědictví, demokratický system nuceného rozdělení dědictví a mezi nimi stojící system volnosti pořizovací. Toto rozdělení odpovídá úplně rozdělení *Le Play*-ovu (*La réforme sociale* 1864) cit. u Brunse, l. c.: régime de la conservation forcée (aristokratický system: jeden dědic všechno neb větší část), régime du partage forcé (demokratický system: všichni dědicové stejně a favorisování jednoho, i vůlí testatorovou, vyloučeno), régime de la liberté testamentaire (srv. svrchu III., p. 13—15 a dole IV. p. 18).

²⁾ Před obč. zák. platilo v Čechách pro šlechtu právo zemské (obnovené zřízení), pro městský stav práva městská (*Jordan*, Syst. Darstellung des bürgerl. R. im Kgr. Böhm. 1795, str. 7, 69) a dle toho i různá pravidla v právu dědickém. Patentem ze dne 11. května 1786 č. 548 sb. z. s. zavedena byla však: eine allgemeine, für alle Stände ohne Unterschied gleiche Ordnung der gesetzlichen Erbfolge (successionis ab intestato). — Dosud platí jako singularita zvláštní zákonná posloupnost po katolických duchovních.

³⁾ Jinak jest tomu ve francouzském a v anglickém právu, srv. III. pozn. 9.

⁴⁾ Jinak bylo v německém právu a v právech mnohých jiných národů: Srv. (o něm. pr.) *Gerber*, l. c., § 251, p. 7; (o angl.) *Blackstone*, l. c., ch. 14, str. 212, tamtéž citov. IV. kn. Mojžíšova kap. 27, v. 8; (o starším franc.)

2. Nejen v příčině osob zúčastněných ale také v příčině věcí, které jsou předmětem dědické posloupnosti, nečiní se rozdílu. Z římského práva přejata jest myšlenka, že celé pozůstalé jmění tvoří nerozlučný celek, jenž jakožto jednotka na dědice přechází, princip universální successe.⁵⁾ Základ myšlenky té nespočívá v hospodářských úvahách, nýbrž v stejnoměrné moci, kterouž římský pater familias vykonával nad statky svými, ať movitými ať nemovitými.

Jinak bylo tomu dle práva německého.⁶⁾ Jmění jsouc udržováno pohromadě pouze osobou majitelovou, rozpadlo se po úmrtí jeho dle různých hledisek na více částí, do kterých dle různých pravidel různé osoby nastupovaly. Zvláštní pravidla platila zejména pro nemovitosti, jako dosud v Anglii,⁷⁾ a zvláštní pro movitosti, z těch opět jiná pravidla pro náradí mužské, jiná pro náradí

Sagnac, l. c., str. 215. — *Wocel*, O staročeském dědickém právu 1861, str. 476 tvrdí, že zákon staroslovanský osnován byl naproti tomu »na pravdě svaté, že všichni údové rodiny stejné právo mají« a že zásada stejného práva požadovala, aby zůstali buď v nedílnosti neb se stejnou měrou dělili; podobně *Čelakovský*, Právo odúmrtné 1882, str. 5 praví, že v staročeském právu platila »zásada rovnoprávnosti členů rodiny bez ohledu na pohlaví«.

⁵⁾ *Krainz*, l. c., § 480, str. 515; *Pfaff Hofmann*, Comment l. c., str. 6, 8; *Förster-Eccius*, l. c., str. 292; *Holland*, l. c., str. 151.

⁶⁾ *Gerber*, l. c. str. 421: Diese Eigenthümlichkeit (des älteren deutschen Recht) beruht . . . darauf, dass es die factische und rechtliche Individualität der Gegenstände des Vermögensrechtes nicht zu überwinden und in eine begriffliche Einheit zu erheben vermag; *Förster-Eccius*, l. c., str. 295: Das Streben im deutschen Recht, zu individualisieren und zu particularisieren hat sich hiebei in reichem Masse durch Entwicklung mannigfacher Nachfolgeordnungen geltend gemacht. Keiner der Erben tritt in das universum jus defuncti ein, jeder erwirbt nur ein besonderes Recht.

⁷⁾ *Blackstone*, l. c., ch. 14 (nemov.) a 32 (mov.), dědické právo k nemovitostem řídí se dosud dle feudálních zásad (aristokratický system Mengerův a Le Play-ův, srv. p. 1), srv. k tomu poznámky Colditz-ovy v jeho překladu výtahu z Blackstona, Schleswig 1822, str. 356: Die Darstellung des englischen Erbrechts ist von der, an welche wir im röm. R. gewöhnt sind, ganz verschieden und so consequent sie ist für uns doch unbequem . . . In England äussert sich der Unterschied zwischen Grundeigenthum und beweglichem Gut in allen Zweigen . . . die Erbfolge in Grundeigenthum (wird) unter den Erwerbsarten der unbeweglichen Sachen, die Erbfolge in bewegliche Sachen bei den Erwerbsarten dieser (abgehandelt). Zákonný dědic do nemovitostí je »heir«. movitostí obdrží (není-li tu executora = test. dědice, srv. svrchu III., p. 9) administrator (= zákonný dědic movitostí), nazvaný tak, protože původně

ženské,⁸⁾ mimo to rozeznávalo se jmění zděděné od získaného⁹⁾ a jmění pocházející se strany otce od jmění pocházejícího se strany matčiny.¹⁰⁾

Principem universální succeste není vyloučeno, aby bylo více dědiců, ale je-li jich více, přináší princip sebou, že dělení děje se dle částí ideálních, dle kvot a nikoli dle fysických skupin; každý z dědiců nastupuje tedy in universum jus defuncti pro quota parte.

3. Zvláštní důležitost má princip universální succeste v příčině passiv zemřelého.¹¹⁾

Římskému nazírání odpovídá pojetí passiv jakožto samostatných negativních částí jmění, které dle principu universální succeste ovšem rovněž přecházejí na dědice, takže tento stává se osobním dlužníkem všech těchto passiv. Lhostejno jest při tomto způsobu nazírání, zda-li snad passiva převyšují aktiva;¹²⁾ dědic ručí za celou sumu passiv a celým jměním, jinými slovy neobmezeně a osobně.

každá mobilární pozůstalost patřila králi, neb biskupu ad pios usus, později svěřována byla správa (administration) nejbližším příbuzným, z čehož konečně vyvinulo se pevné právo těchto.

⁸⁾ *Gerber*, l. c.: Ženské náradí (Gerade) připadlo nejbližší příbuzné ženské, mužské (Heergeräthe) nejbližšímu příbuznému po meči.

⁹⁾ Ve Francii (mimo provincie, kde platilo právo římské) až do revoluce rozpadávalo se pozůstalé jmění ve tři části, *Sagnac*, l. c., str. 215: immeubles propres (zděděné), immeubles acquêts (získané), meubles, sont trois masses distinctes, trois successions différentes dans une seule, qui ont chacune leurs règles spéciales. Rozdíl mezi statky zděděnými (bona avitica) a získanými (acquisita) dosud je relevantní v právu uherském, *Kadlec*, Verböczyovo Tripartitum 1902, str. 155, 268; Motivenbericht zum Entwurfe e. ungar. bürg. Gb. (Zt. f. ung. öff. u. Privat-R. Budapest 1903 IX. r.) str. 279.

¹⁰⁾ Zásada: Paterna paternis, materna maternis platí dosud v právu uherském a nemá býti odstraněna ani v novém uherském zák. obč. (Motivy cit. v předch. pozn., str. 288.) Pro ni uvádí se, že jmění nepřechází do cizích rodin, pouze sešvakřených: proti ní, že důkaz o původu často je obtížný a způsobují se takto spory.

¹¹⁾ Někteří na př. *Jaworski-Wróblewski*, komentarz III., str. 17, dle *Tilla*, l. c. str. 8) vidí právě v osobním závazku dědice podstatu universální succeste (w tej odpowiedzialności leży istota sukcesji uniwersalnej).

¹²⁾ *Randa*, Erwerb der Erbschaft, 1867, str. 104: Hierbei kann es principiell keinen Unterschied machen, ob das Nachlassvermögen activ oder passiv ist: *Förster-Eccius*, l. c., str. 293, 559.

Naproti tomu německé právo považovalo hned předem passiva jen za břemena, jež tíží věci pozůstalostní; dědic ručí jen za sumu passiv krytou aktivy a jen věcmi pozůstalostními,¹³⁾ tedy obmezeně a věcně.

Římské právo klassické zachovávalo stanovisko svrchu vytčené, až Justinian¹⁴⁾ umožnil dědici t. zv. dobrodiním inventáře ručení obmezené a věcné; charakteristický jest tu název: dobrodiní, naznačující nám odchylku od principu.¹⁵⁾ Rakouské právo přijalo římský system s tou modifikací, že dědic, přihlásivší se s dobrodiním inventáře ručí sice jen za sumu passiv krytou aktivy, ale za tuto i svým vlastním jměním,¹⁶⁾ tedy obmezeně a osobně.

4. Princip rovnosti (osob i věcí) a princip universální succeſse, jenž jest zvláſtĕ formulovanou částí onoho (v příčině-věcí) mají výhody a nevýhody spojené s každým jednotným upravením

¹³⁾ *Förster-Eccius*, l. c., str. 295; *Krainz*, l. c. 517.

¹⁴⁾ C. 22 C. de jure delib. 6, 30; o dřívějších výjimkách (nezletilí, vojáci) viz princ. l. cit. a §§ 5, 6 Inst. de her. qual. 2, 19.

¹⁵⁾ *Randa*, l. c., str. 104: ein Ausnahmsrecht, ein beneficium im vollen Sinne des Wortes.

¹⁶⁾ O této (ostatně sporné) otázce viz zejm. *Randa*, l. c., str. 107 a násl.; *Till*, l. c., str. 8, p. 1. Rakouské právo jest tu více v souhlasu s myšlenkou universální succeſse (pro osobní ručení), nežli samo právo Justinianské. — Francouzský code civil vychází sice z ručení neobmezeného a osobního, ale dědic může proměnit toto ručení v obmezené a věcné, když do jisté lhůty (do které od věřitelů pozůstalostních nemůže vůbec býti žalován) prohlásí soudně, že chce býti dědicem jen s inventářem a tento inventář skutečně zřídí (čl. 793 a násl. C. c.); dle pruského landrechtu naproti tomu praesumuje se hned předem o každém dědici, že jest dědicem s výhradou inventáře a ručí jen obmezeně a věcně, když však do jisté lhůty inventář skutečně nezřídí, ztratí ono postavení a ručí neobmezeně a osobně (I. 9. Pr. L. R. §§ 420, 421, 423, 434, k tomu *Förster-Eccius*, l. c., str. 561, 569). O principiální stanovisko nového něm. obč. zák. je spor, charakterisovaný *Strohalem* (Das deutsche Erbrecht 1901, str. 405, p. 2.) takto: . . . nach der Auffassung der Einen (haftet der Erbe) grundsätzlich unbeschränkt und nur ausnahmsweise beschränkt, nach der Ansicht der Anderen dagegen grundsätzlich beschränkt und nur ausnahmsweise unbeschränkt. Allein wenn die Einen unter ihre Ausnahmen dieselben Fälle bringen, die für die Anderen die Regelfälle sind und umgekehrt, so ist eine Differenz praktisch gar nicht vorhanden. Rovněž je sporno, zda-li ve všech případech ručení obmezeného dědic práv jest jen jměním pozůstalostním aneb i svým ostatním jměním. Jisto jest, že neobmezeně ručí, když mu na návrh věřitele pozůstalosti uloženo bylo soudem, aby do jisté lhůty zřídil inventář a on lhůtu tu promeškal (§ 1994).

větší látky. Sluší voliti mezi vládou abstrakce a vládou jednotlivostí. Výhodu v stejném upravení spatřiti lze tehdy, klade-li se váha na zásadnost, jednoduchost, průhlednost a spravedlnost; nevýhodu však, shledává-li se v zásadnosti doktrinářství, nepřispůsobující se jednotlivostem, v jednoduchosti a průhlednosti povrchnost a ve stejně odměřující spravedlnosti neoprávněná nivellisace.

Jest jisto, že v případě našem naprosté rovné zacházení s jakýmikoli objekty pozůstalostními může býti v odporu se zásadou zachování hodnot,¹⁷⁾ že však vydatný korrekтив tvoří tu zásada volnosti pořizovací.¹⁸⁾

V. Princip volnosti dědicovy u přijetí dědictví a princip úřední ingerence při jeho nabývání.

1. Dokud dědické právo přísluší výhradně členům rodiny ze zákona jakožto zbytek bývalého rodinného spoluvlastnictví, a dokud neopanovala myšlenka universální succe v příčině passiv, dotud je zcela přirozeno, že dědic ipso jure, anižby s jeho strany bylo třeba projevu vůle, vstupuje na místo zůstavitelovo. Starší práva, a zejména i právo německé a slovanské, u nichž řečené dva předpoklady nalézáme, zaujímají toto stanovisko,¹⁾ kteréž jest zvykem charakterisovati francouzskou paroemií: Le mort saisit le vif.²⁾

¹⁷⁾ Srv. svrchu I., pozn. 10, 11. Sem spadají zejm. starší i novější zákony o zvláštní posloupnosti do statků selských na př. rak. zák. ze dne 1. dubna r. 1889 č. 52 ř. z., franc. zákon ze dne 30. listopadu 1894 (habitations à bon marché) atd.

¹⁸⁾ I tento korrekтив chtělo však odnítí a na čas odňalo zákonodárství revoluce francouzské z důvodů politických ve prospěch t. zv. partage forcé. *Sagnac*, l. c. str. 217: dessein . . . d'empêcher la concentration des richesses et de diviser la fortune, de faire en sorte que personne n'ait beaucoup, mais que tous aient assez, de répandre partout une douce médiocrité, suivant l'idéal démocratique; str. 255: Il faut, dit un Conventionnel, atteindre l'aristocratie jusque dans les tombeaux en déclarant nuls tous les testaments faits (après le 14 juillet 1789). Srv. svrchu III., pozn. 14., IV. pozn. 1.

¹⁾ *Randa*, l. c. str. 15; *Förster-Eccius*, l. c. st. 542.

²⁾ Coutume de Paris, art 18: Le mort saisit le vif, son hoir plus proche et habile à lui succéder (*Tripier*, Les codes français, 1888 u čl. 724 C. c.) = Mrtvý investuje (uvádí v držení) živého, svého dědice nejbližšího a spůsobilého . . . Nabytí ipso jure = saisine légale. Německy vyjadřuje se paroemie ta: Der Todte erbt den Lebendigen (*Sanders*, Handwörterbuch der deutschen Sprache, 1883: (einen) erben (veraltet) = mit einem Erbe ausstatten).

Jakmile však zavládne zásada volnosti zůstavitelovy v určení dědice a tento dle zásady universální sukcese práv jest ze všech dluhů, zdá se býti nespravedlivo, aby dědici případné závazky ty, a po případě ještě vůlí soukromníka, byly oktroyovány. Proto římské právo, spravující se dvěma uvedenými zásadami, principiálně vyžaduje projev vůle osoby, jež povolána jest za dědice, že dědicem skutečně se chce státi,³⁾ princip ten nazývá se adičním, osoba povolána musí dědictví nastoupiti (adire), nestává se dědicem ipso jure.

2. Francouzský code civil, pruský landrecht a dle něho nový německý zákonník občanský, přijaly system nabytí dědictví ipso jure,⁴⁾ hlavně z důvodů historické tradice, ale i nový návrh švýcarského zákonníka občanského jej přijal s odůvodněním, že nabytí dědictví má být zákonně upraveno dle toho stavu věci, který v životě jest nejčastější, obyčejný případ pak tu jest, že dědictví se přijímají a ne, že se odmítají.⁵⁾ V právech, která spočívají na principu nabytí ipso jure, ovšem musí býti dědici poskytnuta možnost, aby nevýhodné pozůstalosti se vzdal, dává se mu tedy do jisté lhůty právo odmítnutí dědictví.⁶⁾

---

³⁾ Viz. zejm. *Randa*, l. c., i v římském právu proráží však starší princip nuceného rodinného nabytí dědictví v příčině t. zv. sui heredes fr. 11 D. de liberis 28. 2.

⁴⁾ Code civ., čl. 724: Les héritiers légitimes sont saisis de plein droit des biens... du défunt; I. 9 Pr. L. R. §§ 367, 368: Sobald der Erblasser verstorben ist... fällt die Erbschaft an denjenigen, (welcher)... dazu berufen. Dieser erlangt das Eigenthum der Erbschaft... ohne dass es weiter einer Besitzergreifung bedarf; § 1922: něm. obč. zák. Mit dem Tode einer Person geht deren Vermögen als Ganzes auf eine oder mehrere andere Personen über.

⁵⁾ Návrh švýc. § 577: Die Erben erwerben die Erbschaft als Ganzes mit dem Tode des Erblassers von Gesetzes wegen; k tomu motivy str. 53: Der Erbschaftserwerb muss gesetzlich nach der Ordnung bestimmt werden, wie sie in den allermeisten Fällen praktisch sich zu gestalten pflegt. Da nun die hohe Wahrscheinlichkeit dafür spricht, dass eine Erbschaft angenommen werde, so darf der Gesetzgeber auch nicht wohl auf das Stillschweigen der Erben den Verlust... sondern umgekehrt... deren Annahme gelten lassen.

⁶⁾ Na př. § 1942 něm. obč. zák. Die Erbschaft geht auf den berufenen Erben unbeschadet des Rechtes über, sie auszuschlagen.

Rakouský občanský zákonník spočívá na principu adičním úplně v tom směru, že nikdy dědic, jenž se o dědictví nehlásí, pozůstalosti nenabývá.

3. Obmezení, jež obsahuje věta posléz uvedená, odůvodněno jest tím, že do upravení způsobu nabývání pozůstalosti v rakouském právu zasahuje ještě princip jiný, princip úřední ingerence. Ve všech téměř právech shledáváme sice ukaz, že veřejným úřadům přísluší větší neb menší ingerence ve věcech pozůstalostních, buď že jim uloženo jest, zajišťovati v jistých případech jmění pozůstalostní, přijímati přihlášky neb odmítnutí aneb vydávati dědicům na jich žádost listiny legitimační;⁷⁾ avšak v právu rakouském nutnost úřední intervence povýšena jest na princip tím způsobem, že každá pozůstalost i nejbezpečnější a nejprůhlednější soudem musí býti projednávána (§ 797 obč. zák.) a že dědic jí nabývá teprve, když mu soudem byla odevzdána.⁸⁾

Proti tomuto, v zemích českých a vnitrorakouských historicky se vyvinuvšímu institutu bylo sice pod hesly: svoboda a neodůvodněné poručníkování prudce bojováno,⁹⁾ z druhé strany byl však pod hesly: pořádek a vyvarování se sporům stejně vřele obhajován. Zajímavě jest, že, kdežto před 40 roky názor svobody za novější a cennější byl považován, nyní v nejmodernějším díle legislativním, v návrhu švýcarského občanského zákonníka úřední ingerence ve valném rozsahu se stanoví.¹⁰⁾

⁷⁾ Viz zejm. *Unger*, Die Verlassenschaftsabhandlung in Oesterreich, 1862, kdež jednotlivá zákonodárství jsou podrobně probírána, a cit. spis *Randův* o nabytí dědictví.

⁸⁾ *Randa*, I. c., str. 92; *Randa*, Právo vlastnické, 1900, str. 215; *Krainz* § 480, str. 519; Nejmenovaný (*Pineles*) v Grünhut. čas. XIV. 1886, str. 139; *Zeiller*, str. 863. (Dle *Ungra*, Erbrecht §§ 36 a 40 nabývá sice dědic již přijetím ale účinnost tohoto přijetí jeví se teprve po odevzdání.)

⁹⁾ Zejména celý jmenovaný spis *Ungrův* namířen jest proti principu soudní ingerence, jak již svědčí podtitul: Ein Votum für deren Aufhebung.

¹⁰⁾ Motivы, str. 51: Was die Gestaltung des Erbschaftserwerbs anbelangt, so ist als ein Grundzug des Entwurfes, der überall bei den einzelnen Erwerbsmomenten zu Tage tritt, die kräftigere Heranziehung amtlicher Thätigkeit hervorzuheben. Wir beabsichtigen damit keineswegs eine Verstärkung behördlicher Controlle oder eine grössere Einschränkung der persönlichen Selbständigkeit. Vielmehr gehen wir dabei von der Überlegung aus, dass der Behördenapparat, wie er sich im modernen Staat . . . entwickelt hat . . . ein

Načrtne-li nyní postup nabývání pozůstalosti dle práva rakouského dle principů adičního a úřední ingerence, obdržíme tento obraz: Úmrtím zůstavitele nenabývá ještě povolaný dědic pozůstalosti, nýbrž on musí dědictví výslovně přijati a na základě tohoto přijetí musí mu býti soudem pozůstalost odevzdána. Konstrukce jest tedy analogická nabývání věcných práv z titulu smluveného. Úmrtí zůstavitelovo odpovídá (neodvolatelné) offertě k smlouvě obligační, přijetí dědictví — přijetí offerty, a soudní odevzdání — tradici, splnění.

4. Přehlédneme-li principy v rakouském právu dědickém platné, shledáme, že princip úřední ingerence jest jediný, jenž není vzat z práva římského (a není ani v právu německém ani francouzském). Ve všech ostatních ohledech sleduje občanský zákoník rakouský, naskytne-li se více principů, vždy princip římský a i zmírnění principů upravena jsou po římském způsobu. Občanský zákoník přijal takto princip volného pořizování, zmírněný římským způsobem nepominutelného dědictví (jinak právo francouzské), princip rovnosti dědiců i věcí a princip universální succeſse zmírněný dobrodiním inventáře (jinak právo anglické), konečně princip adiční (jinak právo německé a francouzské).

O konferencích haagských.

Podává *Dr. Krčmář.*

Roku 1892 vyzvala vláda nizozemská vlády ostatních států evropských, aby obeslaly mezinárodní konferenci v Haagu, jejímž účelem byla označena úprava některých otázek mezinárodního práva soukromého.

Mittel zur Erleichterung und Sicherung des Erbganges darbietet, das der moderne Gesetzgeber für seine Zwecke mit Unrecht unbenutzt lassen würde. — Soudní odevzdání mají ostatně i jiná zákonodárství, i novější, na př. obč. zákoník Costarický (čl. 532), *Neubauer* v *Zt. f. vergl. Rw.* IX. 1891, str. 215; ve franc. právu nemanželské dítě a pozůstalý manžel potřebují sice rovněž »se faire envoyer en possession par justice« (čl. 724 C. c.), nenabývají ipso jure, ale považuje se to za zvláštnost (arg. název: successions irrégulières před čl. 756).